

УДК 76

Майовець А. І.

Львівська національна академія мистецтв

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТА ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНИЙ ЛАД ІЛЮСТРАЦІЙ В КНИГАХ ДЛЯ ДІТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ МИТЦІВ ЛЬВІВСЬКОГО МИСТЕЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА)

Майовець А. І. Вплив технологічних чинників на особливості відтворення та художньо-образний лад ілюстрацій в книгах для дітей (на прикладі митців львівського мистецького середовища). У статті розглядається та аналізується візуальний матеріал — ілюстрації, художнє оформлення. В оформлені книг, з другої пол. XX — поч. XXI ст., простежуються апробації різного роду технічних і поліграфічних можливостей. Образно-пластична форма візуального матеріалу залежить від складових технік. Розглядаються три відмінні техніки, графічні способи відтворення малюнків: 1. Естампні графічні техніки (ліногравюра, літографія, монотипія); 2. Авторські техніки (туш, перо, акварель, акрил, олія); 3. Комп'ютерна графіка (растрові, векторні графічні програми). А також, варто відмітити комбіновані та мішані авторські техніки. На прикладі окремих митців львівського освітньо-мистецького середовища другої пол. XX — поч. XXI ст., таких як Олена Кульчицька, Софія Караффа-Корбут, Леопольд Левицький, Зеновія Юськів, Іван Крислач, Юрій Чарышников, Сергій Іванов, Мар'яна Качмар (Фляк), Христина Рейнарович, Романа Романишин та Андрій Лесів, аналізується створений ними ряд ілюстрацій, художнє оформлення до дитячих книг, видань українських та зарубіжних авторів-письменників. Художники співпрацюють, зокрема, з львівськими видавництвами: «Каменяр», «Світ», «Свічадо», «Світ Дитини», «Видавництво Старого Лева»; київським — «Веселка». В історичній ретроспективі означеного періоду простежити розвиток, позитивні та негативні якості створеного візуального матеріалу. На прикладі художників окресленого освітньо-мистецького середовища відмічаються тенденції до вирішення ілюстрацій, художнього оформлення творів для дітей українських видань; до пошуку і втілень нових графічних способів митцями-сучасниками.

Ключові слова: ілюстрація, види графічних технік, естампні графічні техніки, авторські техніки,

комп'ютерна графіка, художня манера, дитяча книга, художники-графіки львівського освітньо-мистецького середовища.

Майовець А. И. Влияние технологических факторов на особенности воспроизводства и художественно-образный строй иллюстраций в книгах для детей (на примере художников львовской среды). В статье рассматривается и анализируется визуальный материал — иллюстрации, художественное оформление. Рассматриваются три отличительные техники, графические способы воспроизведения рисунков: 1. Эстампные графические техники (линогравюра, литография, монотипия); 2. Авторские техники (тушь, перо, акварель, акрил, масло); 3. Компьютерная графика (растровые, векторные графические программы). А также стоит отметить комбинированную и смешанную авторские техники. На примере отдельных художников образовательно-художественной львовской среды, со второй пол. XX — нач. XXI в., таких как Елена Кульчицкая, София Караффа-Корбут, Леопольд Левицкий, Зеновия Юськив, Иван Крислач, Юрий Чарышников, Сергей Иванов, Марьяна Качмар (Фляк), Кристина Рейнарович, Романа Романишин и Андрей Лесив, анализируется созданный ими ряд иллюстраций, художественное оформление к детским книгам, изданий украинских и зарубежных авторов писателей. В исторической ретроспективе указанного периода проследить развитие, положительные и отрицательные качества созданного визуального материала. На примере художников очерченного периода отмечаются тенденции к решению иллюстраций, художественного оформления произведений для детей украинских изданий.

Ключевые слова: иллюстрация, виды графических техник, эстампные графические техники, авторские техники, компьютерная графика, художественная манера, детская книга, художники-графіки образовательно-художественной львовской среды.

Maiovets A. The Influence of Technology Factors on Peculiarities of Depicting and Art Types of Illustrations in the Children Books. Illustrations and decorating which are the visual materials have been viewed and analyzed in the article. In the period of the second part of XX century till the beginning of XXI century approbations of different kinds of technical and polygraphic possibilities are being observed in the design of the books. Figurative and plastic form of visual materials depends on different types of techniques. There have been viewed three different types of techniques, graphic ways of creating drawings: 1) estampe graphic techniques (lino engraving, lithograph, monotype); 2) author techniques (ink, pen, watercolor, acrylic, oil); 3) computer graphics (raster, vector graphics program). There also should be mentioned combine and mix author techniques. The illustrations and works done for children books by some artists from Lviv educational and art community of the second part of XX century till the beginning of XXI century such as Olena Kultchyska, Sofia Karaffa-Korbut, Leopold Levyckyy, Zenovia Juskiw, Ivan Kryslatch, Yurij Tcharyshnikov, Sergij Ivanov, Mariana Kathcmar (Flak), Chrystyna Rejnarovitch, Romana Romanyshyn, Andrij Lesiv,

editions of Ukrainian and foreign writers have been analyzed in the article. The artists cooperate with Lviv editions such as "Svit", "Svichado", "Svit Dytyny", "Vydavnytvo Starogo Leva" and with Kyiv edition "Veselka". The aim of the search is to observe the development, positive and negative features of created visual material in the historical retrospective of the mentioned period, to show the tendencies with the help of illustrations and drawings for Ukrainian editions for children of the artist from the definite educational and art community which can lead to the search and fulfillment of new graphic ways by modern artists.

Key words: illustration, types of graphic techniques, estampe graphic techniques, author techniques, computer graphics, art style, book for children, artist-graphics of Lviv educational and art community.

Постановка проблеми. У статті розглядається ілюстративний ряд, художнє оформлення митців львівського освітньо-мистецького середовища (випускники Української академії друкарства, Львівської національної академії мистецтв). Створені ними малюнки, декоративно-орнаментальні мотиви до дитячих книг українських видань.

Актуальність теми полягає: у висвітленні кола митців-ілюстраторів дитячої книги українських видань; визначенні художньо-технічних засобів і манери виконання ілюстративного матеріалу, закономірності та взаємопов'язаності з матеріально-технічним оснащенням видавництва і друкарень, особливостей відтвореного візуального матеріалу у книзі. Піднята тема може слугувати теоретичним матеріалом для дослідників, мистецтвознавців і митців, а також, як навчальний матеріал, для широкого кола зацікавлених осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що в порушенні даної теми наукових праць є недостатньо. Автори-дослідники розглядають творчий доробок окремих митців чи кола художників та, частково, аналізують техніку і манеру виконаних графічних зображень. Серед дослідників уваги заслуговують наукові праці: В. Барда [1], Я. Запаска [9], І. Сеніва [29], В. Стасенка [30], Г. Якущенко [43], Р. Яціва [44]. Практично не розглянутим залишається візуальний матеріал, створений засобами комп'ютерного оснащення, досвід сучасних митців-ілюстраторів.

Метою статті є: проаналізувати образно-пластичну форму ілюстрації, художнє оформлення, виконане у різних техніках і манері на етапі з другої пол. ХХ — поч. ХХІ ст.; в історичній ретроспективі означеного періоду, простежити розвиток, позитивні та негативні якості створеного візуального матеріалу; на прикладі митців освітнього-мистецького середовища відмітити тенденції до візуального оформлення творів для дітей українських видань.

Ілюстрація, художнє оформлення дитячої книги — це візуальний матеріал, що відображає текстову частину книги та виконує не менш важливу дидактичну функцію на етапі розвитку дитини. У

період з другої пол. ХХ — поч. ХХІ ст. в оформленні книг простежуються апробації різного роду технічних і поліграфічних можливостей. Видозмін зазнає ілюстрація, художнє оформлення дитячих книг. Образно-пластична форма візуального матеріалу залежить від відмінних складових технік. Митці використовують в ілюструванні техніки, які можна умовно поділити на три основні групи, різновиди: 1. Естампні графічні техніки (ліногравюра, літографія, монотипія); 2. Авторські техніки (туш, перо, акварель, гуаш, акрил, олія); 3. Комп'ютерна графіка (растрові, векторні графічні програми). А також варто відмітити комбіновану та мішану авторські техніки.

Естамп (з фр. "estampe", досл. "відбиток") — твір друкованої графіки (гравюра, офорт, літографія, шовкографія тощо), який являє собою відбиток на папері, рідко — на шовку та інших матеріалах [8]. Естампні графічні техніки — передбачають виконання ілюстрації в матеріалі формі-кліше з подальшим друком відбитків. За способом друку естамп поділяється на техніки: офорт, "суха голка" (глибокий спосіб друку); літографія (офсетний — плоский), ксилографія, ліногравюра, гравюра на пластику, картоні (високий). Відбитки з форм-кліше графічні листи сканують і репродукують в тиражі книги — вже у структурному ансамблі з текстовою частиною, в якості ілюстрації і художнього оформлення. Митці в оформленні книг загалом обирали два естампні способи — техніку ліногравюри та літографії. Окрім художньо-пластичної зображальної сторони, це було обумовлено і можливостями поліграфії. Так, для високого способу друку цим потребам якісно відповідали ілюстрації виконані у відповідних техніках: ліногравюри, пластику чи на картоні. Техніка високого друку вирізняється чіткістю, чергуванням чорної та білої лінії. Тональні переходи побудовані за цим принципом. На формі-кліше друкуючі є виступаючими елементами, а не виступаючі — не друкуючі, пробільні місця, що творять білу лінію. Спосіб виготовлення гравюри-ілюстрації вдало відповідає можливостям відтворення найперше у високий спосіб друкування. Натомість, для офсетного (плоского) способу друку цим потребам відповідає літографія — малюнок на камені. Особливість техніки полягає в тому, що митець створює композицію на плоскій зернистій поверхні підготовленого каменя. Малює спеціальними олівцями, тушшю — як на звичайному папері, де присутні вже тональні переходи, градація. І після хімічної обробки каменю, на поверхню наносять офсетну фарбу та здійснюють друк на літографічному станку. Отримані авторські відбитки репродукують у тиражі видань в якості ілюстрації.

Плеяда митців, вихованці освітньо-мистецького середовища Львова, обирають техніку та свій спосіб творчої інтерпретації в оформленні дитячих книг. Олена Кульчицька, Софія Караффа-Корбут, Леопольд Левицький, Іван Крислач —

одні з небагатьох художників-графіків, котрі для ілюстрування дитячої літератури обрали естампну техніку високого друку — ліногравюру, гравюру на пластику чи картоні. Вони одні з перших ввели культуру, поняття естампу в оздобі дитячої книги. Юрій Чаришніков, яскравий представник молодшої генерації митців другої пол. ХХ ст. в оформленні дитячої книги апробував техніку літографії. В естампній техніці літографія створив одну із своїх перших серій — ілюстрації до казки Корнія Чуковського «Муха-Цокотуха Тараканище». Художник застосував малюнок на камені в створенні ілюстрацій, в оформленні літератури для дітей. Митець використав графічну техніку і в оздобі інших літературних творів. Дану естампну техніку художники не часто використовують в цілях ілюстрування дитячих книг.

Другою поширеною та найбільш вживаною технікою в ілюструванні дитячих книг стали авторські чи класичні способи: акварель, туш, гуаш, олівець. Малюнки створені лише в одному авторському оригіналі-екземплярі з подальшим оцифруванням та репродукуванням у тиражі книги. Ілюстративний матеріал виконаний півпрозорими фарбами, за принципом оптичного змішування, методу лесування та каліграфічної лінії. Значна частка видань 70–90-х рр., де малюнки, художнє оформлення вирішені в техніці акварелі, туші і пера.

Митці Олена Кульчицька, Софія Караффа-Корбут, Леопольд Левицький, Іван Крислач, виконавши низку своїх ілюстрацій в естампних техніках, в створенні малюнків застосовують авторські та мішані техніки. Апробують різне художнє вирішення в оформленні дитячих творів українських видань. Олена Кульчицька в оформленні використовує техніку туші і пера [34; 36]. Штриховий малюнок, котрий якісно доповнює текстову складову, застосовує і Леопольд Левицький [15; 39]. Софія Караффа-Корбут, Іван Крислач крім штрихового ансамблю вводять техніку акварелі [26; 28]. Іван Крислач, поряд з аквареллю ще використовує і монотипію та мішані авторські техніки [33].

Іван Крислач оформив низку дитячих книг видавництва «Каменярь». Академічний рисунок і акварельне вирішення ілюстрацій близьке до декоративно-площинного трактування. Митець експериментує, поєднуючи акварель з монотипією — авторську техніку з естампною. Наносить фарбу на гладку чи текстурну поверхню і, зверху поклавши папір, — перебиває графічне зображення; а інший спосіб — метод штампу та трафарету. Це можна простежити в оформленні казки І. Франка «Абу-Касимові капці» [33]. Митець вдало імітує і передає текстуру різних тканин за допомогою естампу на окремих ілюстраціях. Вправний і міцний рисунок, колоритне підкреслення характеру дійових персонажів в акварельних малюнках до твору, посилює додатковою фактурністю естампу. Художник таким методом досягає певного контрасту, фактурності і

текстури самого малюнку, чим увиразнює та робить більш не звичними ілюстрації.

Інша мисткиня, Зеновія Юськів активно використовує орнамент, декор на Східний мотив, як Візантійську орнаментику рослинного мотиву в книжковій мініатюрі, при оформленні української народної казки «Дідова дочка і бабина дочка». Головні персонажі гротескно-сатиричного характеру з вміло підкресленими національними рисами в портретах і в зовнішньому вигляді. Художниця уважна до пропорцій, до виразу облич дійових осіб: дітей, молодих і стареньких, про котрих іде мова в казці. Прискіплива і до національного строю: дитячого, жіночого і чоловічого одягу. В стилістиці в манері виконаних малюнків можна бачити вплив ікони, народного малярства, візантійської орнаментики, орнаментики застосованої раніш літописцями в оздобі манускриптів, а також книжкової мініатюри. Варто відмітити велику гармонійність малюнків, вдале поєднання тексту з декоративними орнаментальними рамками, розетками, кінцівками і заставками, в котрі яскраво вплетені виражені народні персонажі казки. У співавторстві з художниками: О. Зенич, І. Ключковська, В. Ковальчук, Г. Кузнєцова, Н. Чернецька, Зеновія Юськів проілюструвала «Буквар» [17]. Мисткиня до кожного наступного дитячого твору створила незабутнє оформлення. Малюнки сповнені великої теплоти і душевності в образах дійових персонажів, а для дитячої книги і самої дитини — це найголовніше [27; 31].

Художник-графік Вікторія Ковальчук ілюстративні листи створює в техніці акварель, перо, олівець. Вона розробила орнаментальну деталізацію і зображення силуету малюнку в обрисі іншого, в котрому розвивається своя сюжетна лінія, свій мікросвіт. Малюнки сповнені казкової фантазмагорії та ретельної пропрацьованості в деталях і відзначаються художньою авторською стилізацією. Зроблені ілюстрації, художнє оформлення до оповідань, віршів та казок книг львівського видавництва «Каменярь», з яким плідно співпрацює мисткиня [5; 17].

Інший знаний митець Сергій Іванов оформив понад дев'ять книг для дітей сучасних українських авторів-класиків, котрі було видано у львівському і київському видавництвах «Каменярь» і «Веселка», а також з сімферопольського «Таврія» [3; 4; 7; 10; 11; 14; 20; 21; 22]. С. Іванов до кожного нового твору шукає різноманітне графічне вирішення. Митець віртуозно оперує штриховою графікою (туш, пензлик і перо), вміло комбінуючи її з аквареллю. Враховуючи і те, що видання вийшли великими тиражами, а для друку використаний офсетний папір № 1 і № 2, який не є достатнім для кольорового відтворення ілюстрацій. Досвід Сергія Іванова головно митця-офортиста якісно позначився на оформлених ним дитячих книгах. В ілюстративних листах присутня висока культура штрихового ансамблю яскраво поєднувана з аквареллю. Віртуозне оперування графічними засобами та манера виконаних

малюнків засвідчують високий мистецький рівень художника.

Варто зазначити, що ілюстрації, виконані в техніці акварелі, є найбільш притаманними для дитячих видань другої пол. XX ст. Класична техніка, акварель вирізняється прозорістю і легкістю виконаних ілюстрацій, художнього оформлення. Колір утворюється шляхом оптичного та механічного змішування, що забезпечує принцип друкування офсетними фарбами. Акварель практично не втрачає своєї звучності при друці офсетними фарбами, а з сучасними поліграфічними можливостями, відтворений в книзі акварельний малюнок виглядає так, наче художник намалював його щойно. Можна аналізувати зображення і методику, по якій працював митець. Акварельний малюнок також в комбінації з авторськими мішаними техніками присутній в підході оформлення у сучасних умовах дитячого книговидання, в умовах глобалізації, загальної інформатизації суспільства та поширення нових графічних технік і технологій.

Третьою технікою можна назвати комп'ютерну графіку. З освоєнням комп'ютера і відповідного графічного забезпечення – як інструменту та графічних засобів, художники почали використовувати можливості і особливості техніки на етапі створення ілюстрацій вже з кін. XX — поч. XXI ст.

Характерною рисою комп'ютерної графіки є те, що малюнок повністю або частково виконаний засобами комп'ютерного забезпечення, зматеріалізований і віддрукований вже безпосередньо у тиражі видання. Дана нова техніка може імітувати дві вище згадувані, або, з умінь та досвіду самого митця, – ним може створюватись відмінна від попередніх варіантів образно-пластична форма ілюстрації.

До когорти молодих митців львівської мистецької школи, які в оформленні застосовують комп'ютерну графіку, слід віднести: Мар'яну Качмар (Фляк), Христину Рейнарович, Роману Романишин та Андрія Лесіва.

Художниця Мар'яна Фляк тісно пов'язана з оформленням дитячої періодичної літератури, а також працює над іконами. Вона є головним художником дитячих журналів «Ангелятко», «Ангеляткова наука» та провідним ілюстратором львівського видавництва «Свічадо», журналу «Зернятко». Мисткиня створює ілюстрації у програмах векторної і растрової графіки. Оформлює дитячі твори сучасних українських та зарубіжних авторів. Зображення адресує маленьким читачам дошкільного віку. Працює над оформленням журналів «Ангелятко» і «Ангеляткова наука». В доробку мисткині дитячі книги сучасних українських письменників, зокрема: Миронович Оксани «Віршики для дівчаток та хлоп'ят», Богдана Стельмаха «Християнська абетка». Виконані ілюстрації є без надмірного використання декоративізму чи орнаменту. Максимальну увагу художниця звернула на рисах обличчя і поведінці героїв. Відносно основних пропорцій тіла великими зробила голови

дітей і тваринок. Виразно зображені портрети дійових персонажів оповідань, віршів та казок. Присутня пастельна гама кольорів і делікатно застосована каліграфічна лінія в абрисі малюнку [45]. Мар'яна Фляк якісно застосувала можливості комп'ютерної графіки в створенні ілюстрацій, врахувала особливість у сприйнятті ілюстрацій дітьми, читачів даної вікової категорії. Малюнки є своєрідними та пізнаваними авторськими взірцями. Відображають тенденції і потреби часу у пошуку нового, переосмисленого, що зможе зацікавити дітей.

Христина Рейнарович теж плідно співпрацює з видавництвами: «Свічадо», «Світ», «Каменярь». Художниця створює ілюстрації в програмах растрової графіки. В художній стилістиці малюнків прискіплива до деталей. Окремі сегменти композиції заповняє одним орнаментом, декором, а наступні — іншими варіантами накреслень і текстури. Варіативність у застосуванні даних способів є інтуїтивною і скоріш емоційною річчю. Вона здебільшого оформляє дитячі книги молодшого шкільного віку. Вправний рисунок, композиція, кольорове і тональне вирішення, застосування графічних програм — в результаті, цими засобами художниця творить довершені розворотні, сторінкові ілюстрації. Мисткиня вдається і до макетування, дизайну сторінки, розвороту чи цілої книги. Христина Рейнарович виступає художником-технологом, дизайнером та редактором друкованої продукції водночас [47].

Творча майстерня «Аграфка» — це Романа Романишин та Андрій Лесів, творчий тандем двох митців, випускників ЛНАМ, котрі живуть та працюють у Львові. Свої ідеї вони втілюють в авторських книгах, у вільному виконанні ілюстрацій [46]. Характерна особливість обох митців в їх ідейному, концептуальному вирішенні ілюстрацій, в художньому оформленні, не схожому на інше. Незвичне поєднання комп'ютерної графіки та колажу, використання текстури і фактури різних матеріалів та площин створених засобами графічних програм, методом ручного виконання. Відтак, частина малюнку зроблена у векторних і растрових програмах, а інша домальована методом туші і пера та задалегідь вирізаними витинанками, аплікаціями з різноманітних підручних матеріалів в основному тканинок. Стиль зображального матеріалу можна простежувати в мистецьких течіях експресіонізму чи постмодернізму. А також певні аналоги книг можна віднайти в сучасному книговиданні Західної Європи. Окрім ілюстративного матеріалу, цікаве і динамічне художнє оформлення, розташування тексту, вибір гарнітури тексту співзвучні характеру малюнків. Попри оригінальність та незвичність книг, можна відмітити і маленькі недоліки, якщо дивитись строго стандартів і норм книги для дитини. В даних виданнях окремі дійові персонажі важко впізнаванні, а присутній основний текст є радше акцидентним — як видозмінений чи стилізований, що уповільнює читання.

Комп'ютерна графіка відносно новий тип графіки та нова художньо-пластична форма ілюстрації. В Україні, у сфері ілюстрування, оформлення, техніка здобула свого поширення в останнє десятиріччя. Активно видозмінюється, удосконалюється технічне забезпечення та рівень виконання ілюстрацій. Комп'ютерна графіка передбачає застосування програм, графічних пакетів, таких як: *Corel Draw, Illustrator, Corel Painter, Art Rage* та ін., плюс використання графічного планшета. За своєю структурою зображення можуть бути растровими чи векторними. Звідси і програми діляться на ті, що працюють з векторними зображеннями, та інші, що працюють з растровими. Художник вибирає, залежно від свого вміння і бажання, у якій програмі працювати, адже в кожній з них можна створити вартісну цікаву ілюстрацію. Комп'ютерні програми, пакети, можна поділити на растрову та векторну графіку, котрі найбільш адаптовані митцями для створення візуального матеріалу. Вони відрізняються принципами у формуванні зображення при відображенні на екрані монітора або при друці на папері. Растрова графіка митцям принагідна, в більшій мірі, для обробки (оцифрування, доопрацювання та підготовки до друку) намальованого ними вручну авторського зображення, а також для створення малюнку — безпосередньо у програмі. Відповідно, більшість графічних редакторів, які призначені для роботи з растровими ілюстраціями, орієнтовані на їх обробку та на створення зображення. Основним елементом растрового зображення є точка (крапка). Якщо зображення екранне, то ця точка називається пікселем. Великий обсяг даних — це основна проблема при використанні растрових зображень. Робота з великим масштабом ілюстрацій вимагає відповідної потужної матеріально-технічної бази. Програмні засоби для роботи з векторною графікою призначені для створення ілюстрацій та їх обробки. Більшість художників обирає дані графічні пакети для малювання ілюстрації. Такі засоби широко використовують в рекламних агентствах, дизайнерських бюро, редакціях і виданнях. Оформлювальні роботи, основані на застосуванні шрифтів і простих геометричних елементів, вирішуються засобами векторної графіки набагато простіше. Існують приклади високохудожніх творів, створених засобами векторної графіки, але вони скоріше винятки, ніж правило, оскільки художня підготовка ілюстрацій засобами векторної графіки надзвичайно складна. Лінія — це елементарний об'єкт векторної графіки. Все, що є у векторній ілюстрації, складається з ліній. Найпростіші об'єкти об'єднуються в складніші, наприклад: об'єкт чотирикутник можна розглядати як чотири взаємопов'язані лінії, а об'єкт куб — як дванадцять взаємопов'язаних ліній, або як шість чотирикутників. Через такий підхід векторну графіку часто називають об'єктно-орієнтованою графікою. Як усі об'єкти, лінії мають властивості. До цих властивостей відносяться: форма лінії, її

товщина, колір, характер лінії (суцільна, пунктирна тощо). Замкнуті лінії мають властивість заповнення. Внутрішня область замкнутого контуру може бути заповнена кольором, текстурою, картою (заготовлені растрові зображення).

Висновки. Художник є автором і режисером свого художнього оформлення, в створенні ілюстрації до дитячих книг. Митці обирали техніку і манеру виконання малюнків згідно загально поширеним художнім тенденціям, видавничо-поліграфічним можливостям, а також власним уподобанням і фаховим навичкам. Виокремлено три періоди впливу технологічних чинників на особливості відтворення та художньо-образний лад ілюстрацій в книгах для дітей. На прикладі окремих митців львівського освітньо-мистецького середовища розглянуто і проаналізовано ілюстрації. Художник на етапі створення візуального матеріалу використовує класичні графічні засоби, може поєднувати одну техніку з іншою, а також активно залучати можливості комп'ютера. Комп'ютер і графічне програмне забезпечення — як інструмент і засоби — художники почали активно застосовувати не лише в якості корекції намальованого, а й повноцінно для малювання, в створенні нових візуальних образів. З розглянутого матеріалу простежено як позитивні, так і негативні сторони обраних технік і мистецький рівень виконаних малюнків. В історичній ретроспективі розглянутого періоду простежено певну закономірність та взаємопов'язаність з матеріально-технічним оснащенням видавництва і друкарень, особливості відтвореного візуального матеріалу у книзі. В свою чергу, виробилась певна культура в створенні ілюстрації, оформлення в застосованих техніках на етапах означеного періоду.

Перспективи дослідження даної теми актуальні у наш час інформаційно-технічного розвитку, глобалізації, поширення нових художньо-технічних засобів і матеріалів, коли художник не лише фіксує навколишнє середовище, а й створює авторські інтерпретації, виробляє свою манеру і застосовує різноманітні технічні підходи. Дитяча книга — відповідальне поле творчої діяльності митця. Маю значення чинники впливу: вік читача, потреби і вимоги до створених ілюстрацій, художнього оформлення. З розглянутого і проаналізованого матеріалу окресленого часового періоду та освітньо-мистецького середовища, можна простежити, що художники створювали малюнки відповідно поширеним художньо-мистецьким тенденціям часу і можливостями видавничо-поліграфічної галузі. Попри технічні особливості і мистецький рівень малюнків, у більшості випадків, спостерігається ошатність і майстерність створеного візуального матеріалу.

Піднята тема може бути взята на озброєння дослідниками, мистецтвознавцями і митцями як теоретичний матеріал для подальших досліджень, оскільки в даному сегменті досліджень тема

залишається актуальною, до кінця не розкритою і такою, що потребує наступних кроків в пошуку матеріалів і аналітичній роботі. Стаття може використовуватись як навчальний матеріал для широкого кола зацікавлених осіб. Тема цікава для митців-ілюстраторів, причетних до оформлення, ілюстрування друкованої продукції, в обранні, в підході, ними техніки і манери виконання малюнків майбутньої книги.

Література:

1. Бард М. Неповторно-казковий світ Зеновії Юськів / М. Бард // Яворівщина. — 2008. — 30 травня.
2. Васильченко С. Чарівна книжка: Легенда. Новели. Оповідання. Уривки з повістей: Для дітей мол. та серед. шк. віку / С. Васильченко; худ. С. Караффа-Корбут. — Львів: Каменяр, 1982. — 96 с.
3. Василяшко Василь. Чи Україні ти син?: Вірші для дітей і про дітей / Василь Василяшко; худ. С. Іванов. — К.: Веселка, 1994. — 174 с.
4. Вийди, Вийди, Іванку. Веснянки / Упор. М. Ткач та Н. Данилевська; худ. С. Іванов. — К.: Веселка, 1993. — 38 с. — (Серія: «Перші книжечки дитячого садка»).
5. Войтович В. День прокинувся: Вірші для дітей дошк. та мол. шк. віку / В. Войтович; худ. В. Ковальчук. — Львів: Каменяр, 1984. — 32 с.
6. Волощак А. Довбушеві скарби: Казка-поема: для дітей дошк. та мол. шк. віку / А. Волощак; худ. С. Караффа-Корбут. — Львів: Каменяр, 1963.
7. Гушак І. Молоденький випав сніг: вірші для дітей дошк. та мол. шк. віку / І. Гушак; худ. С. Іванов. — Львів: Каменяр, 1991.
8. Естамп // Українська радянська енциклопедія / За ред. М. Бажана. — [2-ге вид.]. — К., 1979. — Т. 4. — С. 53.
9. Запаско Яким. Перо Жар-птиці / Яким Запаско // Жовтень. — 1975. — №3.
10. Калинець Ірина. Лелека і чорна хмара: казки для стар. дошк. та мол. шк. віку / Ірина Калинець; худ. С. Іванов. — К.: Веселка, 1993.
11. Калинець Ігор. Про дівчинку і квіти: Казки для дошк. та мол. шк. віку / Ігор Калинець; худ. С. Іванов. — К.: Веселка, 1995.
12. Крислач Іван: Каталог творів / Іван Крислач. — Львів: Каменяр, 2004. — 79 с.: іл.
13. Кульчицька О. Джерело творчої наснаги / О. Крислач // Жовтень. — 1956. — № 8.
14. Куліш-Зіньків Леонід. Як горобчик рахував: Вірші, скоромовки, загадки для дітей дошк. та мол. шк. віку / Л. Зіньків-Куліш; худ. С. Іванов. — Львів: Каменяр, 1990. — 31 с.
15. Козланюк П. Мандрівники: Повість-казка: для дошк. і мол. шк. віку / П. Козланюк; худ. Л. Левицький. — Львів: Каменяр, 1955.
16. Козланюк П. Мандрівники: Повість-казка: Для дошк. і мол. шк. віку / П. Козланюк; худ. І. Крислач. — Львів: Каменяр, 1979. — 95 с.
17. Луцик Д., Проць М., Савшак А. Буквар: підручн. з навчання грамоти для 1 кл. середн. загальноосвітн. шк. / Д. Луцик; худ. В. Ковальчук, Г. Кузнецов, З. Юськів та ін. — [Вид. 8-ме, зі змінами]. — Львів: Світ, 2004. — 160 с.
18. Лучук В. Чарівний глобус: Вірші для дітей / В. Лучук; худ. С. Караффа-Корбут. — Львів: Каменяр, 1977. — 80 с.
19. Людкевич М. Джмелятко: вірші для дітей дошк. і мол. шк. віку / М. Людкевич; худ. З. Юськів. — Львів: Каменяр, 1987.
20. Мельничук С. Білочубчик: казка / С. Мельничук; худ. С. Іванов. — К.: Веселка, 1992. — 48 с.
21. Милівський Анатолій. Про море и кораблі: стихи / А. Милівський; худ. С. Іванов. — Симферополь: Таврия, 1987. — 24 с.
22. Мустай Карім. Коли дід мороз був маленький: Оповідання для дітей дошк. і мол. шк. віку / Карім Мустай; худ. С. Іванов. — К.: Веселка, 1989. — 32 с.
23. Островський Г. Леопольд Левицький / Г. Островський. — М.: Советський художник, 1978. — 100 с.: іл. графіка.
24. Павлов В. Софія Караффа-Корбут: альбом / В. Павлов. — К.: Мистецтво, 1973.
25. Петренко М. Марічка-невеличка: вірші для дітей мол. шк. віку / М. Петренко; худ. С. Караффа-Корбут. — Львів: Каменяр, 1984.
26. Петренко М. Про Марічку невеличку / Худ. С. Караффа-Корбут. — Львів: Ліга-Прес, 2000.
27. Романченко М. Максимкова абетка: акровірші для дітей дошк. і мол. шк. віку / М. Романченко; худ. З. Юськів. — Львів: Каменяр, 1988.
28. Руданський С. Лев і Пролет: Пісні, приказки, байки, небилиці, переклади та переспіви: вірші для дітей серед. і ст. шк. віку / С. Руданський; худ. І. Крислач. — Львів: Каменяр, 1980 [перевид., 1981].
29. Сенів І. Творчість Олени Львівни Кульчицької / І. Сенів. — Львів, 1961. — 179 с.: іл.
30. Стасенко В. Спадкоємці першодрукаря [Текст]: слов. митців випускників та викладачів каф. графіки Укр. акад. друкарства / Володимир Стасенко; Укр. акад. друкарства. — Л.: [Укр. акад. друкарства], 2010. — 180, [22] с.: іл. — ISBN 978-966-322-210-3.
- 31.31. Українка Л. В дитячому крузі: Поезії: Для дітей мол. шк. віку / Леся Українка; худ. З. Юськів. — Львів: Каменяр, 1986. — 20 с.: іл.
32. Франко І. Абу-Касимові капці: Арабська казка / Іван Франко; худ. І. Крислач. — Львів: Каменяр, 1977. — 119 с.: іл.
33. Франко І. До світла!: Оповідання / Іван Франко; худ. О. Кульчицька. — К.: Дніпро, 1976. — 383 с.
34. Франко І. Лис Микита: Віршована казка / Іван Франко; худ. О. Кульчицька. — К.: Веселка, 1962. — 24 с.
35. Франко І. Лис Микита: Віршована казка / Іван Франко; худ. О. Кульчицька, обкл. — С. Караффа-Корбут. — К.: Веселка, 1966.
36. Франко І. Лис Микита: Віршована казка / І. Франко; за ред. М. Рильського; худ. С. Караффа-Корбут. — Львів: Каменяр, 1973. — 103 с.: іл. — (Перевид. — 1981, 1982).
37. Франко І. Малий Мирон: Оповідання: для мол. шк. в. / Іван Франко; худ. С. Караффа-Корбут. — Л.: Каменяр, 1978.
38. Франко І. Оповідання про дітей / Іван Франко; худ. Л. Левицький. — Львів: Книжк.-журн. видавн., 1956. — 165 с.
39. Франко І. Фарбований лис: Казка: для ст. дошк. і мол. шк. в. / Іван Франко; худ. С. Караффа-Корбут. — Л.: Каменяр, 1962.
40. Цар Лев: Нар. казка: для дошк. та мол. шк. віку / Худ. Л. Левицький. — Львів: Каменяр, 1961.
41. Юрій Чаришніков мріє про чорно-біле ...малярство та сценографію опери «Макбет» [Електронний ресурс] // ZIK. — 2008. — 27 серпня. — Режим доступу: <http://zik.ua/news/2008/08/27/148045>. — Назва з екрану.
42. Якущенко Г. Леопольд Іванович Левицький: нарис про художника / Г. Якущенко. — К.: Мистецтво, 1969. — С. 60–69.
43. Яців Р. Львівська графіка 1945–1990: Традиції і новаторство / Р. Яців. — К.: Наукова думка, 1992. — 120 с.
44. Фляк М. Дитяча ілюстрація [Електронний ресурс] / М. Фляк. — Режим доступу: <http://zografos.org.ua/illustrations.html>. — Назва з екрану.
45. Ілюстрації до дитячої книги «Аграфка» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/04/13/fejertija-iljustracij-do-dytjachoji-knyzhky/>. — Назва з екрану.
46. «Свічадо» для дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://svichado.com/dlja-ditei.html>. — Назва з екрану.